

ZORAN PETROVIĆ

RIZNIČAR
TAJNI

■ Laguna ■

Copyright © 2024 Zoran Petrović
Copyright © 2024 ovog izdanja LAGUNA

Svojim roditeljima, sinu i Ljubavi

„Nijedna tema nije toliko stara da se
o njoj ne može reći nešto novo.“

Fjodor Mihajlovič Dostojevski

„Svako lice koje nosimo je maska.
Istinsko ja skriveno je duboko u nama.“

Karl Gustav Jung

„Svako mesto zločina, otisak je uma ubice...“

Džon Daglas

Sadržaj

Predgovor autora	9
Prolog	11
1. Tercijardo	17
2. Tomas od Arlesa	28
3. Tamničareva kći	61
4. Plata za grešnicu	68
5. Znanje i vera	78
6. Ispovest	90
7. Paunov gaj	105
8. Vila Arles	117
9. Soba ledenog peska.	127
10. Zrno dobrote	144
11. Tragovi prošlosti	157
12. Fatalna dama	172
13. Cesar Enganjo	190

14. Klara od Zadore	207
15. Kod tri grlice	221
16. Filipo Demonezi	243
17. Tajne laguma	267
18. Tajne prvih ljubavi	284
19. Ukaljana čast	298
20. Pečati sudbine	309
21. Znamenje Baskije.	329
22. Nove zemlje.	352
<i>Beleška o autoru</i>	<i>361</i>

PREDGOVOR AUTORA

Ovaj roman proizvod je fikcije nadahnute istorijskom ličnošću Alonsa de Salazara Frijasa, poznatog po nadimku „Veštičji advokat“. Mnogo pre no što je postao visoki zvaničnik inkvizicije, bio je veliki protivnik progona veštica i nepravednog suđenja ženama krajem 16. i početkom 17. veka. Njegov uticaj na Vrhovno veće svete španske inkvizicije bio je izuzetan, a njegove napredne ideje prihvatane su širom katoličke Španije i Evrope.

Važno je, međutim, istaći, da ovo književno delo ne dodiruje prethodno spomenute teme, niti sadrži ikakve fantazijske elemente. Priča se odigrava u vreme kada o De Salazaru nemamo mnogo konkretnih istorijskih podataka. Iako se radnja oslanja na njegov stvarni život, događaji, likovi i odnosi ovde prikazani u potpunosti su plod moje mašte. Ovo je delo, između ostalog, stvoreno iz poštovanja prema istorijskom značaju Alonsa de Salazara i njime se odaje počast liku, delu i nasleđu ovog velikog čoveka.

Zoran Petrović

PROLOG

*Godina 1577, Biskajski zaliv,
galija Santa Marija del Mar*

Svetlost neba ranjenog praskozorjem lagano je osvajala kabinu na gornjoj palubi galije što se njihala na talasima Kantabrijskog mora.

Četvrtasta okna bojila su se mešavinom grimizne i žute, nalik odsjaju vatre na poklopcu uljane lampe zakačene o kosu gređu povrh pisaćeg stola. Za njim je sedeo čovek oštih, pravilnih crta lica i četvrtaste brade u tamnom mantilu sa spuštrenom belom kapuljačom. Dugačka crna kosa bila mu je vezana u rep.

Na stolu ispred njega nalazilo se pismo za koje nije bio siguran da li će uopšte poslati.

Gledao ga je netremice, dok su mu sjajne zenice nalik mačjim podrhtavale kao na ulju. Ni na jedno pređašnje, istog sadržaja, nije mu stigao odgovor, te je sumnjao da će ovoga puta biti drugačije. Odvezao je kožnu vrećicu i pažljivo posuo slova finim peskom, sačekao nekoliko trenutaka

da se mastilo prosuši, pa nežno oduvao zrnca sa hartije. Šum talasa i škripa hrastovih dasaka palube smirili su mu uzburkane misli, te je rešio da pročita svoje reči još jednom.

Dragi Vinsente,

Kada bi me neko pitao šta moj mentor Vinsent Vulf najviše voli u životu, eto, ja ne bih mogao da se odlučim koji bi odgovor bio ispravan - da li ti je draža podatna žena pod tobom ili ljuti boj pod sabljom? Stoga ti ove reči i pišem sa željom da te zateknu među kolenima neke plemkinje bakrene kose ili u ratu sa Tjudorima. Nadam se samo da te život na dvorovima Voterforda i Dablina nije previše razmazio. Budući ratni savetnik sebi ne bi smeo da dopusti takav luksuz.

Evo, sedmi je mesec i ko zna koje po redu pismo kako priželjkujem da mi oprostiš što nisam pošao sa tobom u Englesku, a potom i u Irsku kraljevinu. Ja naprosto više nisam mogao ni tren duže da nastavim život na kakav smo navikli, jer već neko vreme posrćem pod teretom grehova što ih nosim na duši. Sada je sa tim svršeno, jer, evo, kao što sam ti i obećao na rastanku, vraćam se kući sa poslednjeg zadatka.

Mili prijatelju, godinama smo bili svedoci najpodmuklijih urota i najstrašnijih zlodela. Neka i sami počinismo. Dvorske spletke i nevere, klevetanja i izdaje, bratska i sestrinska zabadanja noža u leđa, licemerje sveštenstva i nadmenost plemića, bili su deo naše svakodnevice. Koliko god da smo pripadali tom svetu i koliko god da je naš posao uvek bio dobro plaćen, silno mi je laknulo već od same odluke da sve to ostavim iza sebe.

A tek kada se setim prokletog vojnog službovanja i bezumnih ratova. Tih silnih vojnika što su na našu

zapovest jurišali u boj. Tek stasali mladići u sjajnim oklopima, pompezno ispraćani uz gromke bubnjeve i gromovito klicanje naroda; sa podignutim barjacima, ponosni, najsrećniji pod kapom nebeskom – odlazili su da se više nikada ne vrate...

Znam šta bi mi ti sada rekao, moj učitelju: „U svemu potraži zlatnu sredinu i nađi način da umiriš srce.“ Po-kušao sam, ali ne umem. Ne ide. Godine iskustva naučile su me da zlatna sredina nikada nije zlatna, već tek pozlaćena, a kada se s vremenom ta lažna pokorica oljušti, tamo te čeka crno naličje medalje. Dok maloumni kraljevi i kraljice i dvolične ulizice od političara odlučuju u ime naroda, narodu nikako ne može da bude dobro.

Govorio si mi da uvek gledam u budućnost i da se ne osvrćem za svojim delima; da se usredsredim na naredni zadatak i na onoga koga ću sledećeg života lišiti; podučio si me da dobro izvagam kod kog mi je kralja najpovoljnije da stupim u službu, i naučio me ono najvažnije, da se u poslu nikada ne prepustim osećanjima. Ovoga časa, međutim, dok hodam koridorima sećanja i ponovo proživljam te trenutke sa tobom, ja ne mogu da se ne zapitam, dobri moj Vinsente, da li smo uspeli da u mahnitoj poteri za novcem sačuvamo bar trunku ljudskosti i dostojanstva ili smo bili samo bezimene zveri što po komandi krv prolivaju? Da li smo poslodavcima ikada predstavljali više od pukih izvršilaca njihovih zločina, a zapravo bili slika i prilika sopstvenog nemorala? Jesu li nas ikada punim imenima nazvali i da li nas je neko od njih ikada upoznao? I na kraju, opet, pitanje najvažnije - poznaješ li me ti, mili prijatelju, i jesi li ikada poželeo da me upoznaš, ili ti je sve bilo samo posao i služba?

Sve ono što mi je uistinu drago nalazi mi se kod kuće, u zavičaju. Porodično ognjište, a ne sjaj dvorova; moje njive i vinogradi, a ne tuđinski narodi i blaga; moja draga Kasilda i moj sin, a ne lepotice dalekih zemalja što se podaju za novac. Želim, dobri moj prijatelju, da ponovo bezbrižan budem u toplim baskijskim noćima sa porodicom na verandi. Pijemo limunadu posutu listovima nane, ogovaramo komšije, razgovaramo o predstojećoj žetvi i berbi grožđa... Žena mi drži glavu u krilu i miluje mi obraze. Moj sinčić uzima mač što sam mu izdeljao od drveta stare trešnje i protiv zamišljenog protivnika, u prašini našeg dvorišta, vežba pokrete kojima sam ga naučio.

Dok prebiram sve te prizore po mislima, jedini prijatelju, prvi put u životu sam uplašen. Bojim se da mi opet nećeš odgovoriti i da ću buduće dane provoditi bez tvog oproštaja. Kako god bilo, je te molim da čuvaš moju tajnu i ako sudnji čas dočekamo bez pomirenja, a ti me nadživiš, zaštititi moje bližnje.

Zbog svega toga od srca se nadam da ćeš prihvatiti moju bratsku ruku i opet biti gost u mojoj kući. Ne dozvoli da se nikada više ne sretremo, a da dođe čas da moramo prebrojati svoje grehe pre nego što ih neko drugi izbroji za nas...

*Tvoj učenik, prijatelj i brat,
Huan Morgando Latimor*

Koraci čizama po drvenim stepenicama ispred kabine i neravnomerno kucanje na hrastovim vratima prenuili su ga baš kada je iznova počinjao da čita pismo.

„Napred!“, viknuo je.

U kabinu je stupio mladi kapetanov pomoćnik. „Gospodine, kapetan je rekao da vas pozovem“, kazao je odmerenim glasom. „Uskoro ćemo ugledati obalu.“

„Zahvaljujem, mladiću.“

Oficir je primetio Huanov zamišljeni izraz lica.

„Da li vam je nešto potrebno, gospodine?“

„Veoma ste ljubazni“, odgovorio je. „Želim da pošaljem pismo u Voterford. Od velike je važnosti da nosilac bude pouzdan. Možete li da se raspitate pošto stignemo da li neko uskoro kreće za Irsku kraljevinu?“

„Koliko mi je poznato, trgovačka karavela mog rođaka treba da krene u Irsku za nepuna dva dana. Lično ću se postarati da vaše pismo bude otpremljeno, gospodine. Biće mi to čast i zadovoljstvo.“

„Veoma biste me zadužili, mladiću...“, kazao je Huan i osmehnuo se.

Urolao je pismo u svitak i ustao. Podigao je poklopac sa uljane lampe i istopio malo tamnocrvenog voska. Kada je nekoliko kapi guste tečnosti kanulo na grubu poledinu hartije, izvukao je nož iz korica za pojasom i u vreli vosak utisnuo pljosnati vrh balčaka. Svitak je sada krasio reljefni otisak slova M. Stavio ga je u zaštitnu futrolu, pa ga pružio ađutantu zajedno sa već pripremljenom vrećicom. Sudeći po njenoj težini mladić je procenio da unutra ima dovoljno novčića bar za još dve plovidbe i nekoliko pismonosnih usluga. Zaustio je da izrazi zahvalnost, ali ga je Huan prekinuo.

„Imam potpuno poverenje u vas“, kazao je i stisnuo žižak uljane svetiljke.

Dok su izlazili na palubu, srdačno je potapšao oficira po ramenu. „Hajde da vidimo koliko smo blizu naše Baskije.“

1. TERCIJARDO

Kantabrijsko more, nadomak luke San Sebastijan

More uvek zna sudbine onih koji njime plove. Prekaljeni morski vukovi sa severa Španije veruju da ako u praskozorje oslušneš severni vetar što nosi šapat visokih talasa Biskajskog zaliva, znaćeš kakav će ti biti naredni dan.

Huan Morgando Latimor, tridesetšestogodišnji najamnik, nije verovao u drevna predanja. Smatrao je da su ogrezla u praznoverje i da služe narodu samo da bi jedni druge u dokolici zastrašivali. Zbog toga je, umesto da osluškuje Kantabrijsko more, pogledom sezao ka tek rođenom suncu očekujući da svakoga trena iz izmaglice izrone obrisi baskijske obale. Dodirujući drvenu ogradu njišuće galije, mislima je nehotice odlutao u spokojne noći, kada je, odmenjujući ženu, ljuljao kolevku tek rođenog sina. Njegov momčić uskoro će napuniti sedam godina, odavno ga prati u lovu i pomaže mu oko kuće, ali Huan je bio siguran da će čak i kada obojica budu mnogo stariji, u očima roditelja njegov

odrasli sin i dalje biti detence u drvenoj kolevci, željno ljubavi i pažnje. Nasmešio se uhvativši sebe kako zvižduće uspavanku, koju mu je uvek pevušio pre nego što će krenuti na novi zadatak.

*„Ahoj, ahoj, najmiliji sine,
moli se Gospodu da me dobar vetar prati.
poželi mi puna jedra i mirne pučine,
da se otac brzo s darovima vrati.“*

Bože moj, pomislio je, koliko je samo vremena prošlo od poslednjeg rastanka... četiri, skoro pet meseci. Svakome bi bez porodice to izgledalo kao večnost, ali ne i njemu. Huanu je bilo dovoljno samo da zažmuri i u sećanje prizove svoje najmilije. Istoga časa čula bi mu preplavili njihovi glasovi i zvonki smeh, mirisi i dodiri. Sinovljeve ruke oko struka i podignuta glavica; oči koje se radosno cakle jer je otac stigao sa puta. A čim ga bude uspavao, tu su Kasildini strasni zagrljaj i zategnuta koža što miriše na bademovo mleko. Miluje joj gustu crnu kosu, koju ona samo zbog njega pušta do pola leđa, i šakama joj steže noge obavijene oko njegovih snažnih bedara. Pribija je uza zid i uzima odmah tu, usred kuće. Ona mu prstima jedne ruke prolazi kroz kosu i miluje mu čvrsta ramena, a drugu drži sebi preko usana i dodiruje ih, kao da, tobože, time želi da priguši uzdahe sladostrasti i erupciju koja nadolazi. Sve to bilo mu je nadomak duše i tela, te zamalo nije poskočio od uzbuđenja kada je izvidnik sa najvišeg tornja galije povikao: „Kopno!“

Huan je napravio izraz lica kao da je sa pleća svalio u more veliki teret i široko se osmehnuo – do kraja dana biće sa svojim najmilijima. Odmakao se od ograde i seo na stepenike koji su vodili ka kormilu, pa ponovo zaplovio slatkim

vodama sećanja. Pravio se da ne čuje dvojicu mornara koji su se raspravljali na gornjoj palubi nedaleko od njega.

„Siguran si da je to on, brale?“ , pitao je neobrijani muškarac, povremeno oblizujući ispucale usne, i očima pokazivao ka Huanu. „Meni i ne deluje tako strašan...“

„Tiše, molim te“, grdio ga je drugi, sitnih očiju i širokog lica. Pravio se da petlja nešto oko užadi za jedra. „Još bolje, drži jezik za zubima. Ma ko me i terao da ti govorim... On je!“

„Jeste, kako da ne...“, uzvratio je prvi odmahnuvši i nastavio ne obazirajući se na upozorenja. „Pa je od svih brodova izabrao baš našu galiju da se njome vraća u Baskiju... Nije nego.“

Sitnooki je zgrabio nepoverljivog čoveka za mišicu i pretresao ga.

„Pogledaj samo te ogrlice što mu vise sa opasača. Ništa više ne moram da ti kažem...“

Neobrijani mornar zapiljio se u Huanove đinđuve. Za posjasom, sa leve i desne strane kopče kaiša, neznanac je nosio niske modrocernih komadića nečega neprepoznatljivog, ali je mornar čuo priče, te je dobro znao šta je posredi. „Sveta Marijo, sačuvaj nas...“, kazao je i brže-bolje se prekrstio. I pod bradom od nekoliko dana jasno se videlo kako mu boja napušta lice.

„Da li mi sada veruješ?“, upitao ga je žmirkajući sitnim očima. „Lepo ti kažem – kod rta Ortega na galiju nam se ukrcao *Sekač*, glavom i bradom.“

Prebledelom mornaru niti je više bilo do razgovora, niti je hteo i da pogleda ka ozloglašenom plaćeniku. Ako su priče koje su se pronosile bile istinite, čovek na stepeništu nije bio običan najamnik, iako je uistinu nosio neka od obeležja specijalne regimente – *tercio* – kojoj je zapovedao kao nešto mlađi. Preživeli neprijateljski zapovednici i vojnici, čije su vojske imale tu nesreću da se sa njima susretnu na bojnem

polju, prozvali su ih „Besmrtnici“. To, međutim, nije bio razlog zbog koga je mornar pretrnuo od straha. Otkako je Huan Morgando Latimor napustio vojnu službu i počeo da ubija za novac, priče o njemu bile su mnogo strašnije od nadimaka i krvi prolivene na bojnopolju. Najpre su to bila samo govorkanja kako seče očne kapke svojih žrtava i uzima ih kao trofeje. S vremenom je počeo da od njih pravi ogrlice prošivene kožnim trakama i nosi ih za pojasom, te su glasine postale javna tajna. Zbog toga je nekadašnji junak španskih ratišta pored nadimka Tercijardo zaradio i novi – Sekač. Da pometnja i zao glas budu veći, u narodu je postojalo verovanje da osoba kojoj se odseku kapci ne nalazi spokoj na onom svetu i da je to u stvari glavni naum nemilosrdnog plaćenog ubice. Većina nije znala da Huan ne veruje u bapske priče i da su trofeji zapravo samo dokaz o obavljenom poslu koji je iznosio pred svoje bogate poslodavce. Ipak, najveća istina od svih bila je ta da je Huan Morgando Latimor u tome bezmerno uživao.

Huanu se pred očima ubrzo pojavio dobro poznati prizor. Ostrvce u obliku kornjače, sa čije se obe strane može uploviti u luku San Sebastijan, a u daljini predgorje Pirineja što obrubljuje dolinu u kojoj je nikao grad. Mnoštvo kuća od belog kamena načičkanih uz obalu i nedogled rodni vinograda i maslinjaka prema jugu. Druga strana grada nastavljala se u zelenu prostirku gorskih pašnjaka na kojima su se mogla nazreti brižljivo okupljena stada ovčica.

Duboko je uzdahnuo pred lepotom voljene Baskije, pozdravio se sa kapetanom, zahvalivši mu na udobnom putovanju, i sišao drvenim mostićem na dokove San Sebastijana. Lagani prtljag, u vidu osrednje platnene vreće, bacio

je na zemlju. Skraćeni, široki rapir, koji je bilo zabranjeno nositi za pojasom na otvorenom moru, ostao je u vreći, te je sada resko zazvečao pri sudaru sa širokim daskama lučkih dokova.

Otresao je crne pantalone prošivene srebrnim koncem, popravio mrkocrveni bojni dublet od telećeg boksa, a zatim zategao kožne kaiševe na rukavima dugačkog mantila i smaknuo belu kapuljaču. Prstima obe ruke rastresao je crnu kosu koja mu je sezala do ramena, pa se na trenutak prepustio raskošima luke.

Teške arome začina mešale su se sa oporim mirisima usoljene ribe, a bleštavobeli zidovi primorskih kuća nadmetali sa sunčevim odsjajem Kantabrijskog mora. Graja okupljenog sveta, ugovaranje poslova i razmena robe pre nego što se i stigne na pijacu, bili su lučka svakodnevnica, a sa njima i zavodljivi pogledi bludnica iz lokalnih bordela koje su na dokove iznele svoju ništa manje traženu robu.

„Hej ti, vojniče!“, začuo je Huan glas iza sebe. „Imaš li koju paru viška za mučenog slugu Božjeg?“

Nekoliko koraka od njega, naslonjen na zid stovarišta, na zemlji je sedeo prosjak. Tokom službe širom zemlje viđao je mnoge od njegove fele, i ruku na srce, svaki rat iznedrio bi ih još više, ali ovaj je izgledao drugačije. Nije bio kost i koža, na prvi pogled imao je gotovo sve zube, a odeća na njemu nije bila ni približno prljava i odrpana kako se to moglo očekivati. Jedna pojedinost, međutim, privukla mu je pažnju više nego sve drugo. Prosjak je držao pognutu glavu ne pokazujući lice.

„Kažu da Baskijci malo govore, jer poznaju govor očiju“, kazao je Huan podigavši svoj prtljag sa daščanog poda i prišao sagovorniku. „Ti si te veštine, reklo bi se, lišen – nisi me udostojio ni pristojnog pogleda.“

„Eh, gospodaru“, ponizno će prosjak, „vremena su takva da suvišan pogled može čoveka stajati glave. Zato sam ja, pre svega, naučio da slušam.“

Huan tobože bi zadovoljan polovičnim odgovorom, te mu pruži jedan novčić u iščekivanju da čuje još. Prosjak ga je provrteo među prstima, pa ga lagano bacio u vazduh i dočekao na dlan, kao da mu odmerava težinu. Duboko se zakašljao i najzad podigao glavu ka darodavcu. Tek je tada plaćenik mogao da vidi zašto čovek pred njim krije lice. Prosjak je imao gadan ožiljak od leve jagodice, preko obraza i donje usne, sve do kraja brade. Drugi put tog jutra neznanac je u Huanu izazvao nelagodu, ali to ne beše zbog nakaradnog belega. U pitanju su bile njegove oči. On nije imao onaj odsutni pogled očajnika, koji vas i ne gleda, već samo zuri u ništavilo i ponavlja svoju prosjačku mantru. Oči ovog prosjaka prodirale su duboko u dušu, ispunjavale je strahom i zahtevale ne jedan, već sve novčiće koje imate kod sebe.

Bio je to pogled rođenog razbojnika.

Huan, međutim, još nije želeo da zapodeva kavgu. Bilo je izvesno da pred njim nije prosjak iz gradića San Sebastijan; no, ko god da je, ovde nije slučajno. *Naredne reči moraću pažljivije da biram*, rekao je u sebi, kao da opominje svoju preku narav.

„Vojnik sam, kažeš?“ Plaćenik se ovlaš osmehnuo.

„Vojnik si, jašta, i to ne tek koji vojnik...“, oprezno je procedio, a onda, vraćajući mu novčić, dodao nešto samouverenijim tonom. „Novci Katalonije ovde malo vrede, Ter-cijardo, posebno meni. Obesili bi me kao lopužu o prvi stub kada bih se sa ovim pojavio u nekoj krčmi.“

Huan je izgubio strpljenje. Ne samo da vajni prosjak već zna da mu je u šaku spustio sveže iskovani, novi katalonski

kroat, a ne real, nego zna i nadimak koji su mu, kao zapovedniku, nadenuli vojnici – Tercijardo.

„Govori smesta, otkud znaš ko sam?“, povikao je stisnuvši prosjakove slepoočnice palčevima obe šake. Očne jabučice kao da se malo iskolačiše, a preki, razbojnički pogled iščile iz njih. „Govori, ili, tako mi Boga...“, besneo je Huan.

„Stanite, gospodaru, nemojte!“, zavapio je čovek. „Rekao sam vam – umem da slušam... Znaju za vas odavde do Andaluzije, pa sve do istoka, Barselone i Balearskog mora, i vi se sada čudite. Naravno da znam ko ste, mada...“

„Mada, šta?“ Plaćenik je prosjaka jednom rukom dohvatio za potiljak, a drugu ruku mu spustio sa slepoočnice na vrat. Prstima mu je obuhvatio dušnik i čovek bolno jeknu.

„Hteo sam reći da ko jednom čuje zveket kratkog rapira koji padne na drvene dokove San Sebastijana, pamti taj zvuk zauvek. Posebno ako mu njime posle toga ostave večni podsetnik...“ Prosjak pokaza na svoje lice naruženo dubokom brazdom.

Huan je malo popustio stisak, ali ga nije puštao.

„To je, rekao bih, samo deo istine“, odbrusio je. „Opet mi ne govoriš sve.“

„Možete li mi zameriti?“, pitalo je lice sa ožiljkom. „Bacili ste se na mene kao razjareni medved, ne dozvolivši mi da išta objasnim. Moj život vama možda ne vredi pišljiva boba, ali meni je dragocen kakav god da je. Potrebno mi je nekakvo jemstvo da mi nećete nauditi kada vam kažem istinu.“

„Jemstvo?“, prosiktao je okrećući se okolo da vidi da li ih neko posmatra.

„Svečano obećavam da ću ti skinuti glavu sa ramena ako ne počneš da mi govoriš celu istinu dok izbrojim do tri. Eto ti tvog jemstva... Spreman?“ Huan je značajno podigao glas, a sa njim i obe obrve. „Jedan... Dva... Tri!“ Slobodnom

rukom je vešto otvorio vreću i skraćeni rapir se u trenu stvorio ispod prosjakovih rebara. Onaj je pokušavao da mu se otrgne iz stiska, ali bez uspeha.

„Dobro, čoveče, dobro!“, povikao je prosjak drhteći. „Istina je da sam prosjak, ali ovde nisam slučajno. Poslala me je tvoja žena, Kasilda. Došao sam zbog nevolje koja ti je zadesila porodicu. Kasildu i dete su pre nekoliko dana odveli iz Salinasa!“

Huanu se čitava luka zavrtela oko glave. *Žena i dete...* damarale su mu reči u slepoočnicama... *Odvedeni iz Salinasa!* Pustio je prosjaka i prekrpio lice rukama. Čoveku je laknulo, ali se ipak brže-bolje spustio na zemlju, što dalje od Huanovih šaka. Plaćenik je duboko udahnuo i pribrao se nakon nekoliko trenutaka, pa je lagano seo pored preplašenog čoveka, a onaj ohrabren što ga nije ponovo zgrabio za gušu, uputio mu je grimasu nalik osmehu.

„Kako ti je ime?“

„Zovu me Baroso.“

Huan još jednom odmeri pogledom prilično čistu prosjakovu odeću.

„*Prljavac?* Ne priliči ti ime, prosjače.“

„Ne dozvolite da vas značenje mog imena prevari, gospodaru. Ono nije ogledalo moje spoljašnjosti, već mog karaktera...“, odvratio je prosjak opet kao da se hvali i široko se iskezio.

„Dobro, Baroso, dobro. Reci mi, ko mi je odveo ženu i dete? I zašto?“

„Inkvizicija, gospodaru“, odgovorio je prosjak kratko i sa strahopoštovanjem, pa oborio glavu nehotice dodirnuvši ožiljak na licu.

„U tom slučaju i nije važno zašto“, promrmljao je sebi u nedra Huan i lupio o tlo obema pesnicama. „Znao sam da će je njene travke kad-tad dovesti u smrtnu opasnost...“

Beznađe i očaj načas su ispunili oči prekaljenog plaćenika, a onda ih najednom preplavi talas sumnje i on se unese prosjaku u lice.

„Otkud poznaješ moju ženu?“

„Pa zar je od svega to sada najvažnije, svih mu svetaca?“ Prosjak duboko uzdahnu i lupnu potiljkom o zid stovarišta u znak negodovanja. Nije, međutim, čekao da Huan ponovi pitanje. „Uvek je bila fina prema meni, hranila me i davala mi sitniš koji joj se zatekne po džepovima.“

„Ja te nikada nisam video u našem Salinasu“, ljutito se brecnu plaćenik. „Opet me lažeš?“

„Salinasu, gospodaru? Pa ja nisam iz predgrađa, ja sam gradski prosjak“, gotovo ponosno je izjavio.

„Prosiš na trgovima Vitorije Gastez? Šta će moja žena na trgovima prestonice?“ Desetine misli proleteše mu kroz glavu. „Trgovala je svojim travkama, ali nikada nije odlazila tamo!“

„Pre će biti, gospodaru, da vam nikada nije rekla da tamo odlazi, ali ja sam je često viđao.“ Zastao je načas da odvagne koliko je pametno da kaže još nešto, pa je ipak nastavio, pognute glave. „Znam i zašto nam je dolazila.“

Huan škrgutnu zubima, a prosjak odmah dodade: „Sami ste već rekli... Nosila je lekovito bilje u crkve i snabdevala dva vidara. Ali donosila ih je lično... Jednom je i meni pomogla oko gadnog osipa.“ Prosjak razdrliji tuniku pokazavši ostatke ožiljaka na grudima. „Kao rukom odneto, vidite... Čarobne ruke vam ima žena, gospodaru.“

„Još nešto mi reci, Baroso.“ Nepoverljivost je i dalje titrala na plaćeničkim skupljenim očima i jagodičnim kostima. „Ako ju je, kako kažeš, odvela inkvizicija, kako je Kasilda uspela da ti se obrati?“

„Obratio sam se ja njoj...“, značajno je izjavio prosjak. „Ne znam da li vam je poznato, ali narod Vitoriju Gastez voli

da zove i gradom tajni, a mene, vidite, u nekim krugovima zovu rizničar tajni. Znam ponešto o svakome, a najviše zbog toga što spavam ispod stepeništa katedrale Svetog arhanđela Mihajla, na Trgu Bele Device. Tu se nalaze i vratnice, koje se odavno ne koriste, a vode u podrum u kome se peru svešteničke mantije i veš.“

Huanu se ote prisenak osmeha bacivši pogled na Barosovu čistu odeću, a on mu uzvratil širokim kezom.

„Vidite, na tom prostranom stepeništu, iznad mog prebivališta, uvek poneko zastane da razmeni važne i poverljive reči“, dodao je Baroso i zacerekao se. „Prevari ih širina trga, pa misle da nema ko da ih čuje.“

„Kakve sve to ima veze sa mojom Kasildom?“

„Ima veze, gospodaru, kako da nema. Tog predvečerja, kada su doveli optuženike, probudila me je galama. Plač, jauci, besni povici, udarci biča. Izvirio sam da vidim šta se dešava i video da razvrstavaju zarobljene ljude. U jednoj grupi, nedaleko od mog skrovišta bila je i Kasilda sa detetom. Kada su ih vojnici inkvizicije prebrojali i okrenuli se da se bave ostalima, prišunjabo sam se do njih.“

„Na Trgu Bele Device?“ Huan je prebledeo. „Pobogu, koliko su sveta doveli?“

„Stotine, gospodaru, stotine...“, odgovorio je Baroso razrogačenih očiju, kao da u mislima pokušava da pogledom obuhvati masu sveta na najvećem platou Vitorije Gastez.

„U redu... I reci mi konačno, kakvu mi poruku šalje Kasilda? Gde želi da dođem?“

„U tome i jeste stvar, senjor“, bojažljivo će čovek. „Poručila vam je da je ne tražite. Priznaće sve što budu zahtevali i moliće za detetov život.“

„Gomila besmislica!“, planuo je Huan. „Šta će priznati, šta? Gospode, oboje će goreti na lomači ako ih ne izbavim...“

Skočio je na noge i povukao prosjaka da ustane. „Imaš li još nešto da mi kažeš?“

„Sve sam vam rekao, gospodaru, nego, šire se u narodu glasine...“ Baroso utihnu i pognu glavu.

„Glasine i postoje da bi ih narod širio... Govori, čoveče!“

„Pitaju se ljudi zbog čega je inkvizicija vodila zarobljenike preko Trga Bele Device“, tiho je kazao prosjak ne dižući pogled. „Tamo se ne nalaze gradske tamnice...“

„Šta hoćeš da mi kažeš, Baroso?“, procedio je ljutito plaćenik.

„Gospodaru, to je bilo pre pet dana. Hoću da vam kažem da požurite. Ako Kasildu i dete pošalju dalje na jug, u zamak Logrono, niti ćete ih izbaviti, niti će se odande ikada vratiti...“

Huan je bez reči, užurbano pokupio stvari sa zemlje i otre-sao prašinu sa bojnog dubleta i dugačkog mantila. Pošao je bez pozdrava, ali je posle dva-tri koraka zastao i okrenuo se.

„Uveren sam da će prosjak tvog kalibra, ili da se bolje izrazim – rizničar tajni, naći bezbedan način da udomi katalonski kroat!“, doviknuo je i još jednom Barosu bacio vraćeni novčić, a zauzvrat dobio široki kez. Zbog ožiljka činilo se da prosjak izgleda kao da se osmehuje samo levom polovinom lica, i to od usana do uвета.

Dok je preuzimao svog dorata iz konjušnice, jutarnji vetar doneo je do Huana kričanje golubova koje su meštani San Sebastijana lovili mrežama. Brže-bolje uzjahao je konja i podstakao ga u galop. *Tim pticama više nema spasa, ali za moje dve zarobljene ptičice možda još ima*, mislio je Tercijardo, gledajući kako se u daljini sa jugoistočnih nebesa baskijska zora prosipa po kamenim zidinama i krovovima prestonice Vitorije Gastez.

2. TOMAS OD ARLESA

Dok je galopirao ka odredištu sa gospodarom na leđima, nozdrve dorata ubrzano su se širile i sku-
pljale upijajući mirise popodneva. Sa obe strane
puta guste krošnje kestena izvijale su se stvarajući hlad, a
parče neba iznad puta, koji se gubio u daljini, podsećalo je
Huana na delove grba kraljevstva Kastilje.

Otkako je napustio San Sebastijan, jedino je mogao da
misli o ženi i detetu; o svim mogućim sudbinama, koje ih,
kao zarobljenike inkvizicije, mogu snaći. Posle sveg iskustva
i nedaća prevaljenih preko glave, predosećanje ga nikada
nije prevarilo, ali predosećanje više nije bilo važno. Zdrav
razum bio je taj koji mu je budio nespokoj. Neprestano je
vrteo ukrug razgovor sa prosjakom u luci; nikako nije mogao
da svari te obroke poluistine koje mu je Baroso servirao na
poslužavniku. Najviše od svega tištale su ga novosti o Ka-
sildi. Da li je prosjak i o tome lagao ili je moguće da mu je
žena zaista krišom odlazila u Vitoriju Gastez? Bezgranično
joj je verovao, kao i ona njemu, ali opet... kada su u pitanju
čovekova čast i ponos, kao i kada je u pitanju ljubav, sumnja

lako nađe put do srca. A još lakše ako su ljudi, kao njih dvoje, ponekad razdvojeni i po više meseci.

Kako god bilo, luksuz izbora ovoga puta nije imao. Morao se voditi pričom koju je čuo, ali je rešio da ako već tako biti mora, biće to na njegov način, krišom i iz senke.

Zbog toga je odlučio da pre Vitorije Gastez prvo ipak nakratko svrati u Salinas.

Konj i jahač ubrzo su napustili senke drvoreda i pred njima se otvorio pogled na staro seoce u zelenim i strmim baskijskim brdima. Kosi krovovi od crvenog crepa i pod njima zidovi kuća, beli poput soli što se kopa u obližnjem rudniku, bili su okupljeni oko visokog zvonika crkve San Milana. Huanovo srce gotovo se osmehnulo, ali pogled kao da mu je prolazio kroz lepotu rodnog mesta ne primećujući je. U njegove oči se tokom puta uvlačilo nešto što prosto ne bi smelo biti tu – strepnja. Drugi su sebi mogli da dopuste to osećanje, ali ne i on. „Strepnja vodi u duboki nemir, a on nepovratno u greške koje te mogu koštati glave“, odzvanjale su mu kroz rovove sećanja reči njegovog učitelja borbenih veština.

Tek što je skrenuo sa glavnog puta, sustigao je starijeg čoveka sa crnom beretkom i drvenim štapom na ramenu... Hodao je ispred zaprege sa velikim drvenim točkovima, koju su vukla dva gegajuća vola. Pored njih je, privezan konopcem, poslušno kaskao omanji dorat.

„Koliko ja znam, kada je sporedni put vlažan, ne tera se teška volovska zaprega“, dobacio mu je s leđa Huan. „Imali ste kišu?“

Čovek sa beretkom lagano se okrenu i lice mu se ozari osmehom, tren pre nego što će tužno pogledati u blato.

„Oprosti mi, Huane, sine“, bile su prve reči koje je izgovorio pre nego što je pošao ka plaćeniku. „Niko ne mogaše ništa d’ učini... Da saznasmo ranije, skrili bismo... Sve bismo i’ skrili.“

„Niko te ne krivi, Salvadore. Ni tebe ni ostale meštane.“ Plaćenik je sišao sa konja. „Ponešto već znam, a došao sam ovde da se svojim očima uverim.“

„Možeš da s’ uveriš samo obilaskom pustih kuća, sinko“, grcao je čovek. „Vojnici inkvizicije prošli su uzvodno, tokom Debe. Odvedoše silu sveta... ostadoše samo stari i bolesni.“

„Kada je to bilo, Salvadore?“

„Pre tačno dva dana.“

„Siguran si?“, pitao je Huan i sišao s konja. „Prosjak u luci mi je rekao da je prošlo već nekoliko dana.“

„Naravno da sam siguran, momče...“, gotovo je uvredeno potvrdio starina. „Kakav je to prosjak na dokovima San Sebastijana koji zna za naše nevolje? Prosjaci u Salinas ne svraćaju, slabo bi im ovde iš’o pos’o...“

„Mršav, svi zubi na broju i čista odeća mrke boje“, počeo je Huan užurbano da nabraja, „kratka smeđa kosa i pogled čoveka koga ne bi voleo za saputnika. Kaže da ga zovu Baroso. Zvuči poznato?“

Starac namršti obrve kao da se priseća, pa kao da odmahnu glavom.

„Jes’, sinko, zvuči... Al’ taj nije prosjak“, kazao je trljajući bradu. „Više mi to liči na jednog civila što prekjuche beše ovde sa vojskom.“

Huan je skupio pesnice i ljutito uzdahno, ali već sledećeg časa shvatio je da za to nema razloga. Od početka je znao da Baroso nije onaj za koga se izdaje.

„Salvadore, kaži mi još nešto veoma važno. Da li je iko koristio seosku većnicu, taj čovek ili neko od sveštenih lica inkvizicije? Je li bilo saslušanja?“

„Ni saslušanja ni suđenja“, odgovorio je starac. „Na trgu pročitашe je nu optužbu za sve i odvedoše narod. Kazaše da su svi u šumama izvodili *Akelare* i molili se nekak'im čudima...“ Čoveku zavodnije oči i gorko zajeca. „Huane, vodili su i drugu decu, prokleti bili, ne samo tvog sina. Dečica od pet do četrnaest godina, vezana kanapima, natrpana u zaprege sa gvozdenim rešetkama... žene, mnogo žena i nešto muškaraca. Bože, bilo ih je bar stotinu... Šta nas je to snašlo, Huane, sinko? Niko ne zna gde su ih odveli.“

„Znam ja...“

„I to ti rek'o taj tvoj prosjak?“

Huan klimnu glavom.

„Slušaj me, sinko.“ Starac mu priđe bliže i stavi šaku na rame. „Znam da je badava da ti kažem da ne ideš, jer srljaš u nekakvu klopku i da samo zlo može da te čeka tamo kuda si naumio, ali znam da će d' ideš... I ja bi'.“

„Salvadore, nahrani i napoj Araba“, kazao je plaćenik, praveći se da ne sluša starčeve brižne reči, i pružio mu uzde. „Pozajmiću tvoje konjče, deluje mi sito i odmorno. Ostaviću ga u konjušnici pod unutrašnjim bedemima na severozapadnom ulazu i platiću da ga pričuvaju koji dan. Ako se iz prestonice ne vratim, ostaju ti oba konja... a ako uspem bar da spasem ženu i dete, a ti im se onda nađi, dobri moj.“

Starac je samo klimao glavom i rukavom obrisao tragove tuge sa lica. Ne valja, kažu, suzama ratnika u neizvesnost ispraćati. Zagrlio je plaćenika, a kada se ovaj popeo u sedlo, mahnuo mu osmehnuvši se.

„Srećan k'o hleb i so, Tercijardo.“

„K'o hleb i so, Salvadore“, uzvratilo je Huan i lagano petama podstakao konjče.

Neko vreme, bili su samo tačka na obzorju prašnjavog drumu što vodi u prestonicu Vitoriju Gastez, a onda ih progutaše senke nadolazećeg predvečerja.

Vetar je oprezno razodenuo tek pomaljajući mesec, sklonivši sa njega neprozirne baskijske oblake.

Zidine jednog od najvećih gradova Baskije Huanu su delovale sumorno i nepristupačno. Pokušavao je da ne razmišlja o tome šta će inkvizicija učiniti da Kasildu natera da prizna izmišljene zločine. Sve mu je ovo ličilo na nove verske progone i to ga nimalo nije čudilo. Šta očekivati od španske inkvizicije kada i sam narod popreko gleda Muslimane i Jevreje, čak i kada se pokatoliče... Ako ne primiš veru, nevernik si, a ako je primiš, onda si ili jeretik ili si optužen da se svoje vere nisi ni odrekao. „Pokatoličio se“, kažu, „silom prilika, a svoju rodnu veru upražnjava u tajnosti.“ Ipak, najviše od svega Huana je morilo što se zbog toga zavadio i sa sopstvenom porodicom.

Kad god bi se našao nadomak Vitorije Gastez, prisetio bi se jednog razgovora, kao da se dogodio tog jutra, a ne pre više od devet godina. Otac mu je govorio da će mu brak sa *mavarkom* doneti samo zlo, ali Huan nije želeo da ga sluša. Nikada nije razumeo one koji time mere vrednosti čoveka.

„Svi smo mi isti ljudi, oče, samo drugačije vere“, tvrdio je.

„To, sine, nisu dobri ljudi“, nije popuštao otac. „Eno, pitaj prečasnog Kastilja od Arlesa...“

„Oče, dobar čovek ne poznaje se po veri, a ko tvrdi drugačije, ne bi se smeo ni sveštenim licem ni prečasnim nazvati. Vera treba da bude naš izbor, a ne nešto nametnuto!“

„Nije samo to, sine“, gotovo šapatom mu je kazao otac. „Video sam onu tvoju... ona igra!“

„Ona je Baskijka, oče, naravno da igra!“

„Prečasnii Kastiljo kaže da se tako najpre raspoznaju...“

Sin ga je upitno pogledao.

„Tako se najpre raspoznaju one... veštice, zabludele s nečastivim! Pobogu, zašto se bar malo nisi ugledao na svog vršnjaka, Kastiljevog sina. Kao i njegov otac, i on se uči Božjim putevima.“

„Velečasni Kastiljo od Arlesa i njegov sin Tomas dve su zadrigle svinje koje više vode računa o tome čije će noge dignuti i šta će pojesti i popiti, nego o svojoj crkvi.“

„Ja taj rečnik i takvo huljenje pod ovim krovom trpeti neću“, besneo je Huanov otac. „Upozoravam te!“

„Ja ne hulim, oče“, mirno je odvratio Huan. „I da ti kažem još nešto. Kasilda je primila našu veru. Od juče je katolkinja!“

„Kakve su to sada gluposti? Ti si izgubio pamet za tom tamnoputom mavarskom bludnicom! Do sutrašnjeg svitanja da se gubiš iz moje kuće, a zajedno sa tvojom vešticom da se gubiš i iz mog života!“

Huan je odmahnuo glavom trudeći se da potisne bujicu teških misli i poterao konja u galop, kao da će tako ružna sećanja rasuti po drumskoj prašini.

Kada je stigao do severozapadne kapije, pozdravio je stražu, pa kako je i obećao, ostavio konja u najboljoj konjušnici u tom delu grada, a dalje pošao peške. Na Trg Bele Device nije ušao glavnim prolazom ispod kamenog svoda, već je iz prve sledeće, mračne i sporedne ulice, osmotrio brisani prostor.

Mnogobrojne baklje postavljene u šiljata postolja bile su okačene po zidovima okolnih kuća. Na uobičajenim mestima stajali su stražari lokalne, gradske vojske u tirkizno-crvenim uniformama i metalnim šlemovima srebrne boje. Iako je noć tek obgrlila prestonicu, na glavnim ulicama i na Trgu Bele Device nije bilo tezgi sa umetninama i đinđuvama, nije bilo ni muzičara, niti nekog putujućeg pozorišta, pa čak

ni najobičnijih zabavljača. Zvonik tek što je otkucao devet časova uveče, a na kaldrmi Vitorije Gastez nije bilo sveta. Odsustvo ljudi u Huanu je pobuđivalo uznemirenost. Pored toga što je imao utisak da je ujahao u grad duhova, prazan trg i ulice onemogućili su mu da se umeša u mnoštvo i slobodno kreće po prestonici. Iako je bio uveren da lokalna milicija nema naređenje da ga privede, zazirao je od vojske inkvizicije sa kojom je Baroso bio u dosluhu. Sada je bio siguran da žele i njega, a bilo mu je jasno zašto ga se nisu dočepali u San Sebastijanu. Pored svih strašnih priča koje su ga pratile, Tercijardo je bio voljen u narodu. Da je izbila gužva pred onolikim svetom u luci, neko bi sve odmah dojavio kralju Filipu II, a kod njega je Huan, obavljajući poslove u ime španske krune, proteklih godina sakupio dovoljno poena. Inkvizicija jednostavno nije mogla da ga uhapsi tek tako nasred ulice. *A i zašto bi to učinili?*, pitao se Huan u sebi.

Obišao je trg, krećući se krišom u senkama i zaklonima, pa ponovo osmotrio terase i prostor ispred parohijske crkve Svetog arhanđela Mihajla. Ne samo da je trg bio prazan, već nije bilo nijednog traga da je pre nekoliko dana tu bilo mnoštvo zarobljenika. *Šta li je dovelo do toga da prestonica za tako kratko vreme postane grad duhova?* – prevrtao je pitanje po mislima. *Ne preostaje mi ništa drugo nego da potražim oca Silencija u crkvi. On će imati bar neke odgovore, a možda će čak znati gde su mi Kasilda i dete.*

Najednom, pod naletom vetra, razigrala su se dva-tri plamena baklji na obližnjim istočnim zidovima. Prizor koji se ukazao nagnao je Huana da se ukopa u mestu. Na visokim terasama i stepeništu ispred glavnog ulaza u crkvu jasno je video plaćenike inkvizicije u crno-sivim odorama, kao i nekoliko kružnih pepeljastocrnih zgarišta. *Javno spaljivanje na lomači*, zadrhtaše Huanove misli i on se prekrsti.

Prvobitna namera da uđe na glavna vrata bila je osujećena pre nego što je uopšte pokušao da je sprovede u delo, ali mu je tada sinulo nešto drugo. Setio se Barosove priče o tajnom prolazu pod širokim stepeništem ispred crkve Svetog arhanđela Mihajla, od koga ga je, ako uopšte postoji, sada delio jedan oveći komad tame i najviše dva-tri metra osvetljenog prostora. *Vratnice moraju biti tamo*, gotovo da je povikao u sebi. U glavi su mu zabubnjale reči najboljeg prijatelja, mentora Vinsenta Vulfa, ne mnogo starijeg od Huana, koji ga je i uveo u zanat plaćenog ubice.

„*Laž u pravo vreme dobija najveće bitke*“, govorio mu je učitelj. „*Postoji, doduše, jedan uslov. Mora biti pametna.*“

„*Kakva je to pametna laž, Vinsente?*“, pitao ga je jednom. „*Pametna laž posejana je u istini.*“

Opipao je rapir za pojasom, pa se priljubio uz kameni zid. Nekoliko koraka kretao se sporo kroz tamu, a kada je došao do osvetljenog dela kaldrme, spustio se na tle i hitro se otkotrljao ka crnilu stepeništa. Ako Baroso nije govorio *pametne* laži, umesto da se domogne prostora ispod stepeništa, jednostavno će udariti u ozidanu bočnu stranu i straža ispred crkve će ga ugledati. Na sreću, ni ovoga puta predosećanje ga nije prevarilo – tobožnji prosjak govorio je poluistine. Već sledećeg trena obreo se u senci pod stepenicama. Odmah je napipao i vratnice koje je pomenuo čovek u luci i bez oklevanja se provukao u podrum.

Prostorija je mirisala na lojani sapun i plesan, a pri slabavšnom svetlu baklji s trga uspeo je da vidi nekoliko stolova sa naslaganim crkvenim rubljem i u daljini obrise nečega što je ličilo na vrata. U nekoliko koraka stvorio se pored njih i pritisnuo kvaku – bilo je otključano. Lagano je gurnuo vrata i obreo se u slabo osvetljenom uskom hodniku.

Jašući ovamo, pomišljao je na ovo mesto u kome se igrao sa unukom velečasnog Martina od Arlesa, a sinom Kastilja od Arlesa, dobrog prijatelja svoga oca. To je, naravno, bilo veoma davno, još dok su obojica bili deca i kada nije znao prava lica izopačene porodice Arles. Podrum crkve Svetog arhanđela Mihajla, međutim, proširivan je i dograđivan decenijama, te ga se on ovakvog svakako nije sećao; ni proširenog podruma, ni vratnica ispod stepeništa, a ni vešernice iz koje je maločas izašao.

Nasumice je odabrao desnu stranu i oprezno krenuo. Ubrzo je naišao na stepenište koje je vodilo naviše. Popeo se, ali vrata na vrhu bila su zaključana. Potegao je uvek spremni kalauz pomolivši se u sebi da prilikom proširivanja podruma nisu nabavljene i bolje brave. Molba mu bi uslišena. Nije prošao ni minut, a mehanizam škljocnu i vrata se pod njegovom rukom širom otvoriše napred. Provirio je i osmehnuo se poznatom prizoru. Levo od njega nalazio se široki hodnik koji je posle nekoliko mermernih lukova vodio u glavnu salu crkve Svetog arhanđela Mihajla. Na desnoj strani bila je kapija crkvenog groblja, ograđenog visokom metalnom ogradom tamnozeleno boje. Kružne stepenice pred njim vodile su na spratove sa blagovaonicom, zajedničkim sveštenečkim prostorijama i spavaonicama. *Ako je straža inkvizicije ispred glavne crkvene kapije, gore ih možda ima još*, mislio je Huan. *Tamo ne smem pre nego što nađem oca Silencija. Samo se nadam da se drži starih navika.*

Starešina crkve skoro dve decenije, otac Silencio bio je još jedan od retkih ljudi kojima je Huan bespogovorno vero-
vao i jedan od onih koji su, kao i on, odavno prepoznali zlo porodice Arles. Politika i dobri položaji u visokom društvu, međutim, štitili su ih uprkos svim glasinama koje su o njima kolale. Građani Vitorije Gastez najzad su odahnuli kada je

stari Martin preminuo, a Kastiljo i Tomas sa službom otišli u Pamplonu, u koju ih je odveo njihov dominikanski red.

Otac Silencio bio je poznat po tome da je izjutra uvek prvi na nogama, a da na počinak odlazi poslednji, jer bi se uvek setio da još nešto ima da se uradi u đakonikonu. Huan se zato odlučio da prvo pođe ka ispovedaonicama, a potom obiđe i prostorije iza glavnog oltara.

Nije ni krenuo mermernim hodnikom ka glavnoj sali crkve, a Huan je ugledao oca Silencija kako pogrbljen napušta naos prolazeći ispod polijejeja sa svećama i kandilima. Kada je stigao do senke podrumskog dovratka sveštenik je podigao glavu i razrogačio oči kao da vidi avet.

„Oče... ja sam, Huan.“

„Pobogu, sinko“, tiho je progovorio, „šta si ovoga puta zakuvao?“

„Oče Silencio, mesecima sam bio na zadatku“, kazao je Huan. „Ako je neko zakuvao, to svakako nisam bio ja. Gde su mi žena i sin, oče, i zašto su ulice grada puste?“

Starom svešteniku pođoše suze.

„Moraš naći snage za oprost u svom srcu, sinko“, počeo je šapatom otac Silencio. Prišao je Huanu i oba dlana mu stavio na obraze. „Sveta učenja govore da...“

„Nemojte mi, molim vas, sada o svetim učenjima, oče.“ Huan je lagano sklonio sveštenikove ruke i odmakao se. „Da li znate gde su mi žena i sin?“

„Huane... oni...“, šapat sveštenika prešao je u jecaj. „Oni su kod mene.“

Ozarenog lica Huan pohita uz stepenice ka sveštenskim odajama i spavaonicama, kada ga iza leđa preseče glas oca Silencija.

„Ne, mili moj“, kazao je starac i obrisao suzne oči, pa pokazao rukom ka tamnozelenoj kapiji crkvenog groblja.

Trenutak kasnije, potiskujući u duši ono što je upravo shvatio, Huan je potrčao kroz kapiju želeći da se uveri sopstvenim očima. Na zidovima omanjeg crkvenog groblja, tamnožutim plamenom treptali su fenjeri postavljeni u izvajane ruke metalnih gargojli. Glave tih iskeženih gotičkih statua kao da su se okretale za mahnitim čovekom i osuđivale skrnavljenje večnog spokoja. Staza prekrivena sitnim šljunkom zaprštala je pod Huanovim čizmama, ali već posle dva-tri koraka on izgubi strpljenje i siđe sa nje da prepreči put. Pogledom je tražio nove grobove i preskakao stare, gutajući suze. Kada je stigao do najsvježijih humki, uz sam zid crkvenog groblja, počeo je da pregleda nadgrobne spomenike i tek pobodene krstove, poluglasno čitajući imena pokojnika. Kod poslednja dva, na brzinu sklepana, zastao je i duboko udahnuo. Ni oni nisu pripadali njegovoj ženi i sinu. Okrenuo se i pogledao ka kapiji odakle je žurnim hodom dolazio stari sveštenik. Otac Silencio pokazao mu je rukom kapelicu u uglu. Otključao je mala gvozdena vrata i pozvao ga unutra. Kada je Huan ušao, Silencio je već prepipavao po reljefu levog zida. Začuo se tihi zvuk udarca kamena o kamen i uska uspravna ploča skliznula je u stranu. Iz procepa otac Silencio je izvadio dve skromne keramičke urne, jednu nešto manju od druge. Suze su mu nanovo okvasile izborane obraze.

„Nisam ništa mogao da učinim za njih, dragi moj dečko“, govorio je sveštenik iskrzanim šapatom.

Huan je stajao paralisani, očiju zaleđenih, lišenih ikakvog traga života.

„Isprva sam se pobunio i tražio od Velikog Inkvizitora da preispita odluku, ali bilo je uzalud. Kao da je sve već unapred bilo rešeno...“ Pre nego što je otac Silencio dovršio rečenicu, pogled mu umaknu Huanovom i zaustavi se na

podu kapele. „Da sam nastavio da ga molim, stradali bismo i ja i moja porodica.“

Tercijardo i dalje nije progovarao, već je samo pružio drhtave ruke ka urnama, a onda ih naglo povukao kao da će se opeći; činilo mu se da će odlaganje dodira tih hladnih posuda odložiti i sudbine njegovih najmilijih.

„Platio sam momku koji je čistio trg da Kasildine ostatke stavi u posebnu vreću“, nastavio je otac Silencio. „Umesto da ih odnese na đubrište sa ostalima, doneo ih je meni, a...“

„Kasildine ostatke, kažeš?“, trže se Huan i gotovo oterne iz sveštenikovih šaka. „Šta su mi uradili sa sinom?“

Starac se prekrsti, i dalje ne dižući pogled. Bez obzira na to što poznaje Tercijarda od kolevke bio je prestravljen što baš on mora da mu saopšti takve vesti.

„Kao i sa Kasildinim ostacima, za sve sam se lično pobrinuo... Momak mi je doneo...“

„Ne okolišaj, padre...“, odbrusio je Huan.

„Kako sam čuo...“, starac je zastao i progutao knedlu, „sin ti je zadavljen garotom, pa tek naknadno spaljen. Nisu smeli da rizikuju. Javno pogubljenje deteta zasigurno bi dovelo do velikih nemira i pobuna u prestonici i nadaleko. Inkvizijski tribunal Arabe oformljen je tek nedavno i...“

„Ubili garotom...“, prekinuo ga je Huan drhtavim glasom, „kao najgoru lopužu.“ Zamućene svesti pošao je da izađe iz kapele, ali ga kolena izdadoše. Zateturao se metar-dva, pa kleknuo na zemlju i privio obe urne na grudi. Tog časa nešto je u njemu prepuklo i on oseti kako mu se krhotine duše rasipaju pod baskijskim zvezdama. Kao vuk izvio je vrat uvis i razjapio usta poput čeljusti, lica iskrivljenog u bolnu grimasu, oduzetog tela. Nekoliko trenutaka nije bilo nikakvog zvuka, a onda se bezglasna patnja prolomila u stravičan krik. Jata ptica raspršiše se po nebu, a zverinje

iz okolnih brda pohita u jazbine. Tercijardo, plaćenik pred kojim drhte kraljevstva klećao je i glasno plakao dozivajući imena svojih najmilijih. Više mu nije bilo važno da li će ga neko čuti i ima li ispred parohijske crkve Svetog arhandela Mihajla pet, deset ili pet stotina vojnika inkvizicije. Štaviše, želeo je da ga čuju. Neko je za ove zločine morao da plati.

„Ubiše vas... krvnici... mili moji“, krkljao je kroz jecaje. „Nevesto moja, među hiljadu izabrana, oprosti što nisam bio ovde da vas zaštitim. I ti, sine jedini, oprosti što ti otac nije mogao podariti drugačiju sudbinu.“

„Huane, dete, moraš da pođeš sada“, molio ga je otac Silencio sa vrata kapelice. „Izađi tiho kako si i ušao. Ne gubi glavu uludo...“

„Uludo, padre?“, upitao je obrisavši lice rukavom. „Od-uzeli su im pravo da žive u njihovom svetu, zato ću ja to isto pravo sada oduzeti njima...“, kazao je i pružio urne svešteniku. „Sakrij ih, a kada se sve ovo završi, postaraj se da i ja budem uz njih.“ Još jednom je nežno pogledao urne i obe poljubio.

Silencio zausti da ga nanovo ubeđuje, ali iz pravca kapije već su se čuli koraci više ljudi, te se stari sveštenik brže-bolje izgubi u tami kapelice. Pošto je posmrtno ostatke ponovo sakrio, izašao je u susret pridošlicama, pomislivši da će možda moći da spreči krvoproliće.

Odmah ga je razuverio piskav muški glas, koji je zvučao kao da grebe po zidu crkvenog groblja:

„U ime Velikog Inkvizitora tribunala Arabe, položi oružje na zemlju!“

Krvavih očiju od patnje i suza, Huan je ustao i desnom rukom isukao rapir, a u levu uzeo zakrivljeni kratki nož. Kada se okrenuo ka pridošlicama, na njegovo iznenađenje tu su bili samo otac Silencio i nekoliko vojnika inkvizicije